INTERNATIONAL JOURNAL OF SCIENTIFIC RESEARCHERS
ISSN: 3030-332X Impact factor: 9,493 Volume 17, issue 1, Aprel 2026
https://wordlyknowledge.uz/index.php/IJSR worldly knowledge
Index: google scholar, research gate, research bib, zenodo, open aire.
https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=wosjournals.com&btnG
https://www.researchgate.net/profile/Worldly-Knowledge
https://journalseeker.researchbib.com/view/issn/3030-332X

MASOFAVIY TA’LIMNING AFZALLIKLARI VA KAMCHILIKLARI

Abdullayeva Nafisa Nazirovna
AndDTI akademik litsey informatika fani o’qituvchisi

Annotatsiya

Ushbu maqolada masofaviy ta’limning afzalliklari va kamchiliklari ilmiy-pedagogik nuqtayi nazardan tahlil qilinadi. Maqolada masofaviy ta’limning ta’limga kirish imkoniyatlarini kengaytirishi, o‘quvchilarda mustaqil ta’lim olish, vaqtni rejalashtirish, raqamli savodxonlik va o‘z-o‘zini nazorat qilish ko‘nikmalarini rivojlantirishi yoritiladi. Shu bilan birga, internet sifati, texnik vositalar yetishmasligi, jonli muloqotning kamayishi, motivatsiya pasayishi va baholashdagi muammolar masofaviy ta’limning asosiy kamchiliklari sifatida ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: masofaviy ta’lim, onlayn ta’lim, raqamli texnologiyalar, elektron ta’lim, mustaqil ta’lim, raqamli savodxonlik, ta’lim sifati, aralash ta’lim.

Аннотация

В данной статье анализируются преимущества и недостатки дистанционного обучения с научно-педагогической точки зрения. Рассматривается, что дистанционное обучение расширяет доступ к образованию, развивает у учащихся навыки самостоятельного обучения, планирования времени, цифровой грамотности и самоконтроля. Вместе с тем низкое качество интернета, нехватка технических средств, снижение живого общения, падение мотивации и проблемы оценивания рассматриваются как основные недостатки дистанционного обучения.

Ключевые слова: дистанционное обучение, онлайн-обучение, цифровые технологии, электронное обучение, самостоятельное обучение, цифровая грамотность, качество образования, смешанное обучение.

Kirish

Masofaviy ta’lim bugungi kunda ta’lim tizimining eng muhim va tez rivojlanayotgan shakllaridan biri hisoblanadi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi, internet tarmoqlarining kengayishi va raqamli platformalarning ko‘payishi natijasida ta’lim jarayoni an’anaviy sinfxona doirasidan chiqib, istalgan joy va vaqtda amalga oshiriladigan jarayonga aylandi [1]. Masofaviy ta’lim o‘quvchi va talabalarga elektron darsliklar, videoma’ruzalar, onlayn testlar, virtual seminarlar, forumlar va ta’lim platformalari orqali bilim olish imkonini beradi [2]. Shu sababli ushbu ta’lim shakli zamonaviy jamiyatda bilim olish imkoniyatlarini kengaytiruvchi muhim pedagogik model sifatida qaralmoqda. Masofaviy ta’limning dolzarbligi, avvalo, uning ta’limga kirish imkoniyatini oshirishi bilan bog‘liq. An’anaviy ta’limda o‘quvchi yoki talaba ma’lum bir ta’lim muassasasiga jismonan qatnashi zarur bo‘lsa, masofaviy ta’limda geografik masofa, vaqt cheklovi yoki ayrim ijtimoiy sharoitlar bilim olishga to‘sqinlik qilmaydi [3]. Ayniqsa, chekka hududlarda yashovchi o‘quvchilar, ish bilan band bo‘lgan talabalar, sog‘lig‘i sababli muntazam qatnash imkoniyati cheklangan

shaxslar uchun masofaviy ta’lim muhim imkoniyat yaratadi. Bu jihatdan masofaviy ta’lim ta’limda tenglik va inklyuzivlikni ta’minlashga xizmat qilishi mumkin [4].

Shu bilan birga, masofaviy ta’lim faqat qulaylik va imkoniyatlar bilan cheklanmaydi. U ta’lim jarayonining mazmuni, metodikasi, o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi munosabat, nazorat hamda baholash tizimiga ham sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. Masofaviy shaklda o‘qituvchi faqat bilim beruvchi emas, balki ta’lim jarayonini tashkil etuvchi, yo‘naltiruvchi, raqamli resurslarni tanlovchi va o‘quvchilarning mustaqil faoliyatini boshqaruvchi shaxs sifatida namoyon bo‘ladi [5]. O‘quvchi esa bilimni tayyor holda qabul qiluvchi emas, balki mustaqil izlanadigan, vaqtini rejalashtiradigan va o‘z o‘quv faoliyati uchun mas’uliyat oladigan subyektga aylanadi [6]. Masofaviy ta’limning asosiy afzalliklaridan biri uning moslashuvchanligidir. Talaba dars materiallarini o‘ziga qulay vaqtda o‘rganishi, ma’ruzalarni qayta ko‘rishi, topshiriqlarni elektron tarzda bajarishi va o‘qituvchi bilan onlayn muloqot qilishi mumkin [7]. Bunday yondashuv mustaqil ta’lim olish, raqamli savodxonlik, o‘z-o‘zini boshqarish va mas’uliyat kabi ko‘nikmalarni rivojlantiradi. Zamonaviy mehnat bozorida aynan shu ko‘nikmalar muhim ahamiyatga ega bo‘lib, masofaviy ta’lim ularni shakllantirishga yordam beradi [8].

Biroq masofaviy ta’limning kamchiliklari ham mavjud. Internet sifati pastligi, texnik vositalarning yetishmasligi, o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasida jonli muloqotning kamayishi, o‘quvchilarda o‘z-o‘zini nazorat qilish ko‘nikmasining yetarli emasligi ta’lim samaradorligiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin [9]. Bundan tashqari, masofaviy ta’limda baholashning xolisligi, akademik halollik, talabaning haqiqiy ishtiroki va bilim darajasini aniqlash masalalari ham muhim muammo sifatida ko‘riladi [10]. Shu sababli masofaviy ta’limni samarali tashkil etish uchun faqat texnik platformalar yetarli emas; puxta metodika, interaktiv yondashuv, doimiy teskari aloqa va pedagogik nazorat zarur. Mazkur mavzuning ilmiy-amaliy ahamiyati shundaki, masofaviy ta’limning afzalliklari va kamchiliklarini chuqur tahlil qilish ta’lim jarayonini takomillashtirishga xizmat qiladi. Bugungi kunda ko‘plab ta’lim muassasalari an’anaviy, masofaviy va aralash ta’lim shakllaridan foydalanmoqda. Shu sababli masofaviy ta’limni faqat vaqtinchalik yoki yordamchi usul sifatida emas, balki zamonaviy ta’lim tizimining muhim tarkibiy qismi sifatida o‘rganish zarur [11]. Uning ijobiy imkoniyatlarini kengaytirish va salbiy jihatlarini kamaytirish orqali ta’lim sifati, qamrovi va samaradorligini oshirish mumkin.

Ushbu maqolaning maqsadi masofaviy ta’limning afzalliklari va kamchiliklarini ilmiy-pedagogik nuqtayi nazardan tahlil qilishdan iborat. Maqolada masofaviy ta’limning ta’limga kirish imkoniyatlarini kengaytirish, o‘quvchilarning mustaqil ta’lim olish ko‘nikmalarini rivojlantirish, raqamli texnologiyalardan foydalanish samaradorligini oshirishdagi o‘rni yoritiladi. Shu bilan birga, texnik, metodik, psixologik va tashkiliy muammolar ham tahlil qilinadi. Tadqiqotning asosiy g‘oyasi shundan iboratki, masofaviy ta’lim to‘g‘ri tashkil etilganda ta’lim sifatini oshirishga xizmat qiladi, biroq uning samaradorligi texnologik infratuzilma, pedagogik yondashuv va o‘quvchining mustaqil ishlash qobiliyatiga bevosita bog‘liqdir.

Metodlar

Ushbu maqolada masofaviy ta’limning afzalliklari va kamchiliklarini o‘rganish uchun tavsifiy-tahliliy metoddan foydalanildi. Tadqiqotning asosiy yo‘nalishi masofaviy ta’limning pedagogik, texnologik, psixologik va tashkiliy jihatlarini tahlil qilishga qaratildi. Bunda masofaviy ta’lim faqat internet orqali dars o‘tish shakli sifatida emas, balki o‘quv jarayonini raqamli muhitda tashkil etish, o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi muloqotni ta’minlash, bilimlarni baholash hamda mustaqil ta’lim olishni rivojlantirishga xizmat qiluvchi murakkab ta’lim tizimi sifatida ko‘rib chiqildi [1]. Tadqiqot jarayonida ilmiy-pedagogik adabiyotlar, xalqaro tashkilotlar hisobotlari va masofaviy ta’limga oid metodik manbalar tahlil qilindi. Ushbu manbalar orqali masofaviy ta’limning nazariy asoslari, uning an’anaviy ta’limdan farqli jihatlari, ta’lim sifati va o‘quvchi faolligiga ta’siri o‘rganildi. Ayniqsa, elektron ta’lim platformalari, videodarslar, onlayn testlar, virtual seminarlar, forumlar, elektron baholash tizimlari va raqamli resurslardan foydalanish imkoniyatlari alohida tahlil qilindi [2].

Maqolada qiyosiy tahlil metodidan ham foydalanildi. Ushbu metod orqali an’anaviy ta’lim va masofaviy ta’limning o‘ziga xos jihatlari solishtirildi. An’anaviy ta’limda o‘qituvchi va o‘quvchi bir joyda bevosita muloqot qilsa, masofaviy ta’limda bu jarayon raqamli vositalar orqali amalga oshadi. Shu sababli masofaviy ta’limda o‘quvchining mustaqil ishlash qobiliyati, vaqtni to‘g‘ri taqsimlashi va o‘z-o‘zini nazorat qilishi muhim ahamiyat kasb etadi [3]. Qiyosiy tahlil masofaviy ta’limning qulayliklari bilan birga, jonli muloqotning kamayishi, texnik muammolar va baholashdagi murakkabliklar kabi cheklovlarini ham aniqlash imkonini berdi. Tadqiqotda tizimli yondashuv ham qo‘llanildi. Masofaviy ta’lim alohida texnologik vositalar yig‘indisi sifatida emas, balki o‘zaro bog‘liq elementlardan tashkil topgan ta’lim modeli sifatida baholandi. Ushbu tizimga raqamli platforma, o‘quv materiali, o‘qituvchi faoliyati, talabaning mustaqil ishi, nazorat va baholash, teskari aloqa hamda texnik infratuzilma kiradi. Bu elementlardan birortasi yetarli darajada ishlamasa, masofaviy ta’limning umumiy samaradorligi pasayishi mumkin [4].

Shuningdek, maqolada muammoli-tahliliy yondashuv asosida masofaviy ta’limda uchraydigan asosiy qiyinchiliklar o‘rganildi. Jumladan, internet tarmog‘ining sifati, kompyuter va smartfon kabi texnik vositalarning yetishmasligi, o‘qituvchilarning raqamli kompetensiyasi, o‘quvchilarning motivatsiyasi, akademik halollik va mustaqil ta’lim olish madaniyati kabi muammolar alohida ko‘rib chiqildi [5]. Bu yondashuv masofaviy ta’limni samarali tashkil etish uchun faqat texnologiya emas, balki pedagogik metodika va psixologik tayyorgarlik ham muhim ekanini ko‘rsatishga xizmat qiladi. Metodologik jihatdan maqolada masofaviy ta’limning afzalliklari va kamchiliklari bir-biriga qarama-qarshi emas, balki o‘zaro bog‘liq hodisalar sifatida tahlil qilindi. Masalan, masofaviy ta’limning moslashuvchanligi uning asosiy afzalligi bo‘lsa, ayni paytda ushbu moslashuvchanlik o‘quvchidan kuchli o‘z-o‘zini boshqarish va mas’uliyat talab qiladi. Xuddi shuningdek, raqamli platformalar ta’limga kirish imkoniyatini kengaytirsa-da, texnik infratuzilma yetarli bo‘lmagan sharoitda bu imkoniyat to‘liq amalga oshmaydi [6].

Umuman olganda, tadqiqot metodlari masofaviy ta’limning mohiyatini kengroq ochib berish, uning ijobiy va salbiy tomonlarini tizimli baholash hamda ta’lim jarayonidagi amaliy ahamiyatini aniqlashga yo‘naltirildi. Ushbu yondashuv masofaviy ta’limni zamonaviy ta’lim tizimining muhim tarkibiy qismi sifatida tahlil qilish imkonini beradi. Natijada maqolada masofaviy ta’limning samaradorligi texnologik imkoniyatlar, pedagogik yondashuv, o‘qituvchi

mahorati va o‘quvchining mustaqil ishlash qobiliyati bilan bevosita bog‘liq ekani asoslab beriladi [7].

Natijalar

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, masofaviy ta’lim zamonaviy ta’lim tizimida keng imkoniyatlar yaratadigan, biroq ayni vaqtda muayyan cheklovlarga ham ega bo‘lgan ta’lim shaklidir. Uning eng asosiy afzalligi ta’lim olish jarayonini joy va vaqt bilan bog‘liq cheklovlardan qisman ozod qilishidir. O‘quvchi yoki talaba internet tarmog‘i orqali dars materiallari, videoma’ruzalar, elektron topshiriqlar, onlayn testlar va virtual muloqot vositalaridan foydalanishi mumkin. Bu esa ta’lim jarayonini moslashuvchan, qulay va individual ehtiyojlarga yaqinlashtirilgan shaklga olib keladi [1]. Masofaviy ta’limning yana bir muhim natijasi shundaki, u mustaqil ta’lim olish ko‘nikmalarini rivojlantiradi. An’anaviy darslarda o‘qituvchi ta’lim jarayonini bevosita boshqarib tursa, masofaviy ta’limda o‘quvchi o‘z vaqtini rejalashtirish, topshiriqlarni mustaqil bajarish, kerakli manbalarni izlash va o‘z bilimini nazorat qilishga ko‘proq mas’ul bo‘ladi. Bu holat o‘quvchilarda o‘z-o‘zini boshqarish, mas’uliyat, raqamli savodxonlik va mustaqil fikrlash kabi ko‘nikmalarni shakllantirishga yordam beradi [2].

1-jadval. Masofaviy ta’limning asosiy afzalliklari

Afzallik turi	Mazmuni	Kutiladigan natija
Moslashuvchanlik	O‘quvchi istalgan joy va qulay vaqtda o‘qishi mumkin	Ta’lim olish imkoniyati kengayadi
Ta’limga kirish imkoniyati	Chekka hududdagi yoki qatnash imkoniyati cheklangan o‘quvchilar ham ta’lim oladi	Ta’limda tenglik kuchayadi
Raqamli resurslardan foydalanish	Videodars, elektron kitob, test, platforma va forumlardan foydalaniladi	Bilim olish manbalari ko‘payadi
Mustaqil ta’lim	O‘quvchi o‘z vaqtini va o‘quv faoliyatini boshqaradi	Mas’uliyat va o‘z-o‘zini nazorat rivojlanadi
Qayta ko‘rish imkoniyati	Dars materiallarini bir necha marta takrorlash mumkin	Mavzuni chuqurroq o‘zlashtirish imkoniyati oshadi
Xarajatlarni kamaytirish	Yo‘l, turar joy va ayrim tashkiliy xarajatlar qisqaradi	Ta’lim iqtisodiy jihatdan qulaylashadi

Natijalar shuni ko‘rsatadiki, masofaviy ta’lim ta’lim jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanishni kengaytiradi. Elektron platformalar orqali o‘qituvchi topshiriqlarni joylashtirishi,

baholashi, teskari aloqa berishi va o‘quvchilarning faolligini kuzatishi mumkin. Bu jarayon o‘qituvchi faoliyatini ham o‘zgartiradi: u faqat ma’lumot beruvchi emas, balki raqamli muhitda o‘quv jarayonini tashkil etuvchi, yo‘naltiruvchi va nazorat qiluvchi shaxsga aylanadi [3].

Shu bilan birga, masofaviy ta’limning ayrim kamchiliklari ham mavjudligi aniqlandi. Eng ko‘p uchraydigan muammolardan biri texnik infratuzilma bilan bog‘liqdir. Internet sifati pastligi, kompyuter yoki smartfon yetishmasligi, platformalarning to‘g‘ri ishlamasligi ta’lim jarayonining uzluksizligiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Ayniqsa, chekka hududlarda yashovchi o‘quvchilar uchun bu muammo yanada sezilarli bo‘lishi mumkin [4].

2-jadval. Masofaviy ta’limning kamchiliklari va ularni kamaytirish yo‘llari

Kamchilik turi	Salbiy ta’siri	Bartaraf etish yo‘li
Internet sifati pastligi	Darsga ulanish va materiallardan foydalanish qiyinlashadi	Texnik infratuzilmani yaxshilash
Texnik vositalar yetishmasligi	Barcha o‘quvchilar teng qatnasha olmaydi	Kompyuter, planshet va internet bilan ta’minlash
Jonli muloqotning kamayishi	O‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasida hissiy aloqa susayadi	Onlayn seminar, guruhli muhokama va videoaloqani ko‘paytirish
Motivatsiya pasayishi	O‘quvchi darsga befarq bo‘lishi mumkin	Rag‘bat, monitoring va interaktiv topshiriqlarni kuchaytirish
Akademik halollik muammosi	Mustaqil bajarilmagan topshiriqlar ko‘payishi mumkin	Og‘zaki himoya, loyiha ishlari va individual topshiriqlar berish
O‘z-o‘zini nazorat yetishmasligi	Topshiriqlar kechikadi yoki yuzaki bajariladi	Reja, muddat va muntazam teskari aloqa tizimini yo‘lga qo‘yish

Tahlil natijalari masofaviy ta’limda o‘quvchi motivatsiyasi alohida ahamiyatga ega ekanini ko‘rsatdi. An’anaviy ta’limda sinf muhiti, o‘qituvchi nazorati va tengdoshlar bilan bevosita muloqot o‘quvchini faol bo‘lishga undaydi. Masofaviy ta’limda esa bu omillar qisman kamayadi. Shu sababli o‘quvchini darsga jalb qilish uchun interaktiv topshiriqlar, qisqa videodarslar, muhokama forumlari, onlayn testlar va muntazam teskari aloqa berish muhim hisoblanadi [5].

Masofaviy ta’limda baholash jarayoni ham o‘ziga xos natijalarni ko‘rsatadi. Elektron testlar va avtomatlashtirilgan baholash tizimlari tezkor natija berishi mumkin, biroq ular har doim ham o‘quvchining chuqur bilimini, mustaqil fikrlashini yoki ijodiy yondashuvini to‘liq baholay olmaydi. Shu sababli masofaviy ta’limda faqat testlarga tayanib qolmasdan, loyiha

ishlari, taqdimotlar, og‘zaki javoblar, yozma tahlillar va amaliy topshiriqlardan foydalanish maqsadga muvofiqdir [6]. Umuman olganda, natijalar masofaviy ta’lim samaradorligi bir nechta omillarga bog‘liq ekanini ko‘rsatadi. Bular texnik infratuzilma, o‘qituvchining raqamli kompetensiyasi, o‘quvchining mustaqil ishlash qobiliyati, dars materiallarining sifati, teskari aloqa va baholash tizimining adolatliligidir. Agar ushbu omillar uyg‘un holda tashkil etilsa, masofaviy ta’lim an’anaviy ta’limni to‘ldiruvchi, ba’zi hollarda esa unga muqobil bo‘la oladigan samarali ta’lim shakliga aylanishi mumkin [7].

Shunday qilib, tadqiqot natijalari masofaviy ta’limning afzalliklari va kamchiliklari bir-biri bilan chambarchas bog‘liq ekanini ko‘rsatdi. U ta’limga kirish imkoniyatini kengaytiradi, mustaqil ta’limni rivojlantiradi va raqamli ko‘nikmalarni shakllantiradi. Biroq texnik, metodik va psixologik muammolar hal etilmasa, uning samaradorligi pasayishi mumkin. Shu sababli masofaviy ta’limni muvaffaqiyatli tashkil etish uchun texnologik imkoniyatlar bilan birga pedagogik yondashuv, nazorat va motivatsiya tizimi ham puxta ishlab chiqilishi zarur [8].

Muhokama

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, masofaviy ta’lim zamonaviy ta’lim tizimida muhim o‘rin egallab bormoqda. U ta’lim jarayonini yanada moslashuvchan, qulay va texnologik jihatdan boyitilgan shaklga olib keladi. Ayniqsa, o‘quvchi va talabalar uchun joy va vaqt cheklovisiz bilim olish imkoniyatining yaratilishi masofaviy ta’limning eng asosiy ustunliklaridan biri hisoblanadi [1]. Biroq ushbu imkoniyatlardan samarali foydalanish uchun ta’lim jarayoni puxta rejalashtirilgan, metodik jihatdan asoslangan va doimiy nazorat ostida bo‘lishi zarur. Muhokama jarayonida aniqlanishicha, masofaviy ta’limning samaradorligi ko‘p jihatdan o‘quvchining mustaqil ta’lim olish ko‘nikmalariga bog‘liq. An’anaviy ta’limda o‘qituvchi o‘quvchining faoliyatini bevosita boshqarib tursa, masofaviy ta’limda o‘quvchi o‘z vaqtini rejalashtirish, topshiriqlarni mustaqil bajarish va o‘z bilimini nazorat qilishga ko‘proq mas’ul bo‘ladi [2]. Shu sababli masofaviy ta’lim o‘quvchilarda mas’uliyat, o‘z-o‘zini boshqarish, izlanish va raqamli savodxonlik kabi muhim ko‘nikmalarni rivojlantiradi.

Shu bilan birga, masofaviy ta’limda motivatsiya masalasi alohida ahamiyatga ega. O‘quvchi sinf yoki auditoriya muhitidan uzoqda bo‘lganida, uning darsga bo‘lgan qiziqishi pasayishi, topshiriqlarni kechiktirishi yoki ta’lim jarayonida passivlashishi mumkin. Bunday holatlarning oldini olish uchun o‘qituvchi interaktiv topshiriqlar, qisqa videodarslar, onlayn muhokamalar, individual teskari aloqa va rag‘batlantirish usullaridan foydalanishi kerak [3]. Demak, masofaviy ta’limda o‘qituvchining roli kamaymaydi, aksincha, yanada mas’uliyatli va murakkab tus oladi. Masofaviy ta’limning yana bir muhim jihati texnik infratuzilma bilan bog‘liqdir. Internet sifati, kompyuter yoki smartfon mavjudligi, elektron platformalarning ishlash darajasi ta’lim samaradorligiga bevosita ta’sir qiladi. Agar texnik vositalar yetarli bo‘lmasa, o‘quvchilar ta’lim jarayonida teng ishtirok eta olmaydi [4]. Bu esa ta’limda raqamli tengsizlik muammosini yuzaga keltiradi. Shu sababli masofaviy ta’limni rivojlantirishda texnologik imkoniyatlarni kengaytirish, chekka hududlarda internet sifatini yaxshilash va o‘quvchilarni zarur texnik vositalar bilan ta’minlash muhim vazifalardan biridir.

Muhokama natijalari shuni ham ko‘rsatadiki, masofaviy ta’limda o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi jonli muloqotning kamayishi ayrim psixologik va pedagogik muammolarni keltirib chiqarishi mumkin. An’anaviy darslarda yuzma-yuz muloqot, sinfdagi hissiy muhit va bevosita

savol-javoblar o‘quvchilarning faolligini oshiradi. Masofaviy ta’limda esa bu jihatlar cheklangan bo‘lishi mumkin [5]. Shuning uchun videoaloqa, guruhli onlayn mashg‘ulotlar, virtual seminarlar va forumlar orqali muloqot imkoniyatlarini kengaytirish zarur. Baholash jarayoni ham masofaviy ta’limda alohida muhokama qilinishi kerak bo‘lgan masalalardan biridir. Elektron testlar tezkor va qulay bo‘lsa-da, ular har doim ham o‘quvchining chuqur tushunchasi, ijodiy fikrlashi va mustaqil tahlil qilish qobiliyatini to‘liq aniqlay olmaydi. Bundan tashqari, akademik halollik muammosi ham dolzarb bo‘lib qoladi [6]. Shu sababli masofaviy ta’limda baholash faqat testlar bilan cheklanmasligi, balki loyiha ishlari, og‘zaki himoya, yozma tahlil, portfoliolar va amaliy topshiriqlar bilan boyitilishi lozim.

Umuman olganda, masofaviy ta’limning afzalliklari va kamchiliklari bir-biri bilan chambarchas bog‘liqdir. Uning moslashuvchanligi va qulayligi katta imkoniyatlar yaratsa, ayni vaqtda o‘quvchidan yuqori darajadagi mustaqillik va mas’uliyatni talab qiladi. Raqamli texnologiyalar ta’limni kengaytirsa, texnik infratuzilma yetishmasligi bu imkoniyatni cheklashi mumkin. Shu bois masofaviy ta’limni samarali tashkil etish uchun texnologik, metodik va psixologik omillar uyg‘un holda rivojlantirilishi kerak [7]. Shunday qilib, masofaviy ta’limni zamonaviy ta’lim tizimining muhim qismi sifatida baholash mumkin. U an’anaviy ta’limni to‘liq almashtirmaydi, balki uni to‘ldiradi va yangi imkoniyatlar bilan boyitadi. Eng samarali yondashuv — masofaviy va an’anaviy ta’limning afzalliklarini birlashtirgan aralash ta’lim modelidan foydalanishdir. Bunday yondashuv ta’lim sifatini oshirish, o‘quvchilarning mustaqil ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirish va zamonaviy raqamli jamiyat talablariga mos ta’lim muhitini yaratishga xizmat qiladi [8].

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, masofaviy ta’lim zamonaviy ta’lim tizimining muhim va istiqbolli yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. U o‘quvchi va talabalarga joy va vaqt cheklovisiz bilim olish, elektron resurslardan foydalanish, videodarslarni qayta ko‘rish, onlayn topshiriqlarni bajarish va o‘qituvchi bilan raqamli muloqot qilish imkonini beradi. Shu jihatdan masofaviy ta’lim ta’limga kirish imkoniyatlarini kengaytiradi va o‘quv jarayonini yanada moslashuvchan qiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, masofaviy ta’lim o‘quvchilarda mustaqil ta’lim olish, vaqtni rejalashtirish, o‘z-o‘zini nazorat qilish, mas’uliyat va raqamli savodxonlik kabi ko‘nikmalarni rivojlantiradi. Bu ko‘nikmalar zamonaviy jamiyat va mehnat bozori uchun juda muhim bo‘lib, o‘quvchining faqat ta’lim jarayonida emas, balki kelajakdagi kasbiy faoliyatida ham foydali hisoblanadi. Shu bilan birga, masofaviy ta’limning ayrim kamchiliklari ham mavjud. Internet sifati pastligi, texnik vositalarning yetishmasligi, jonli muloqotning kamayishi, motivatsiya pasayishi, akademik halollik va baholashdagi murakkabliklar uning samaradorligiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Demak, masofaviy ta’limni samarali tashkil etish uchun faqat raqamli platformalar yetarli emas; o‘qituvchining metodik tayyorgarligi, o‘quvchining mustaqil ishlash qobiliyati va doimiy teskari aloqa ham zarur.

Umuman olganda, masofaviy ta’lim an’anaviy ta’limni to‘liq almashtiruvchi shakl emas, balki uni to‘ldiruvchi va boyituvchi samarali pedagogik model sifatida qaralishi lozim. Eng maqbul yondashuv masofaviy va an’anaviy ta’limning afzalliklarini uyg‘unlashtirgan aralash ta’lim modelidan foydalanishdir. Bunday yondashuv ta’lim sifatini oshirish, o‘quvchilarning faolligini kuchaytirish va zamonaviy raqamli jamiyat talablariga mos ta’lim muhitini yaratishga xizmat qiladi.

ISSN: 3030-332X Impact factor: 9,493 Volume 17, issue 1, Aprel 2026
https://wordlyknowledge.uz/index.php/IJSR worldly knowledge
Index:* *google scholar, research gate, research bib, zenodo, open aire.
https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=wosjournals.com&btnG
https://www.researchgate.net/profile/Worldly-Knowledge
https://journalseeker.researchbib.com/view/issn/3030-332X

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Anderson, T. (Ed.). (2008). *The theory and practice of online learning* (2nd ed.). AU Press.
2. Bates, A. W. (2019). *Teaching in a digital age: Guidelines for designing teaching and learning* (2nd ed.). Tony Bates Associates Ltd.
3. Bozkurt, A., & Sharma, R. C. (2020). Emergency remote teaching in a time of global crisis due to CoronaVirus pandemic. *Asian Journal of Distance Education, 15*(1), i–vi.
4. Garrison, D. R. (2017). *E-learning in the 21st century: A community of inquiry framework for research and practice* (3rd ed.). Routledge.
5. Hrastinski, S. (2008). Asynchronous and synchronous e-learning. *Educause Quarterly, 31*(4), 51–55.
6. Knowles, M. S., Holton, E. F., & Swanson, R. A. (2015). *The adult learner: The definitive classic in adult education and human resource development* (8th ed.). Routledge.
7. Moore, M. G., & Kearsley, G. (2012). *Distance education: A systems view of online learning* (3rd ed.). Wadsworth.
8. O'Donoghue, J., Singh, G., & Dorward, L. (2001). Virtual education in universities: A technological imperative. *British Journal of Educational Technology, 32*(5), 511–523.
9. OECD. (2019). *OECD skills outlook 2019: Thriving in a digital world*. OECD Publishing.
10. UNESCO. (2021). *Reimagining our futures together: A new social contract for education*. UNESCO.
11. World Bank. (2020). *Remote learning and COVID-19: The use of educational technologies at scale across an education system as a result of massive school closings*. World Bank.